

УДК 37.014.3:81'243

Тамара ЛИТНЬОВА,

orcid.org/0000-0001-5150-467X

кандидат педагогічних наук, доцент

завідувач кафедри іноземних мов і новітніх технологій навчання

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) tomalytzdu1@gmail.com

Тетяна БІЛОШИЦЬКА,

orcid.org/0000-0003-0576-7342

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри іноземних мов і новітніх технологій навчання

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) beltyu@ukr.net

СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СКЛАДІ ЦІЛЕЙ СУЧАСНОЇ ШКІЛЬНОЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ

У статті порушується проблема формування іношомовної комунікативної компетентності учнів. Мета статті полягає в аналізі змісту стратегічної компетентності у складі цілей сучасної шкільної іношомовної освіти. Використано хронологічний, порівняльно-зіставний методи дослідження. З'ясовано сутність стратегічної компетентності та особливості її визначення у шкільних програмах з іноземних мов. Розкрито види комунікативних і навчальних стратегій. Висловлено думку, що оволодіння певними комунікативними стратегіями дозволяє учням успішно здійснювати різні види комунікативної мовленнєвої діяльності: сприймання (рецептивні стратегії), продукування (продуктивні стратегії), інтеракцію (інтерактивні стратегії), медіацію (посередницькі стратегії). Розглянуто комунікативні стратегії, необхідні для поетапного здійснення видів комунікативної

діяльності. Проаналізовано прямі і непрямі навчальні стратегії, що підкреслюють важливість свідомого ставлення учнів до навчального процесу і своїх навчальних дій. Обґрунтовано необхідність розвитку як комунікативних, так і навчальних стратегій задля успішного вирішення комунікативних завдань. Розглянуто методичні принципи, на яких ґрунтується формування стратегічної компетентності учнів у процесі навчання іноземної мови. Дотримання методичних принципів зумовлює здатність учнів удосконалитися у ході здійснення міжкультурної комунікації та компенсувати недостатній рівень володіння мовленнєвим і соціальним досвідом спілкування іноземною мовою. Стратегічна компетентність позиціонується як компонент іншомовної комунікативної компетентності. Доведено, що стратегічна компетентність спрямована на формування загальнонавчальних умінь і навичок, опанування стратегій вивчення і використання іноземної мови, що допомагають учням оволодіти іншомовною комунікативною компетентністю.

Ключові слова: стратегічна компетентність, іншомовна освіта, міжкультурна компетентність, навчальні стратегії, комунікативні стратегії.

Tamara LYTNIOVA,

orcid.org/0000-0001-5150-467X

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Head of the Department of Foreign Languages and Modern Teaching Techniques

of Zhytomyr Ivan Franko State University

(Zhytomyr, Ukraine) tomalytzdu1@gmail.com

Tetiana BILOSHYTSKA,

orcid.org/0000-0003-0576-7342

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Teacher at the Department of Foreign Languages and

Modern Teaching Techniques

STRATEGIC COMPETENCE AS A PART OF THE AIMS OF MODERN SCHOOL FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

The article deals with the problem of forming students' foreign language communicative competence. The purpose of the article is to analyze the contents of strategic competence as a part of the aims of modern school foreign language education. The chronological and comparative methods of the research have been used. The essence of strategic competence and the peculiarities of its formulating in school foreign language curricula are clarified. The types of communicative and learning strategies are revealed. It has been stated that mastering certain communicative strategies allows students to successfully carry out various types of communicative speech activities: perception (receptive strategies), production (productive strategies), interaction (interactive strategies), mediation (mediating strategies). The communicative strategies necessary for the phased implementation of communicative activities are considered. Direct and indirect learning strategies that emphasize the importance of students' conscious attitude to the educational process and their learning actions have been analyzed. The necessity of developing both communicative and learning strategies for the successful solution of communicative tasks is substantiated. The article considers the methodological principles on which developing students' strategic competence while learning a foreign language is based. Following the methodological principles determines the students' ability to improve their intercultural communication and compensate for the insufficient level of proficiency in the language and social experience of communication in a foreign language. Strategic competence is positioned as a component of foreign language communicative competence. It has been proved that strategic competence is aimed at developing general learning skills and habits, mastering strategies for learning and using a foreign language, which help students to master foreign language

communicative competence.

Key words: *strategic competence, foreign language education, intercultural competence, learning strategies, communicative strategies.*

Постановка проблеми. Інтеграція України у світовий освітній і науковий простір, нові політичні, соціально-економічні і культурні реалії, а також урахування Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти зумовили суттєві зміни в галузі викладання іноземних мов. Іноземна мова виступає нині важливим засобом не тільки міжособистісної комунікації, а й (що не менш важливо) міжкультурного спілкування. Вона сприяє вербальному порозумінню громадян різних країн, забезпечує такий рівень їхнього культурного розвитку, який дозволяє вільно і комфортно почуватись у країні, мова якої вивчається. У зв'язку з цим учні повинні не просто практично оволодіти іноземною мовою як засобом спілкування, а діяти як соціальні агенти, тобто члени суспільства, котрі здатні виконувати певні завдання у життєвих умовах і соціокультурному оточенні, брати участь у міжкультурній комунікації. Тому виникає потреба у використанні ефективних комунікативних стратегій і сформованості діяльній (стратегічній) компетентності учнів в умовах міжкультурного підходу до навчання іноземної мови.

Аналіз досліджень. Упродовж останніх десятиліть проблема цілей сучасної іншомовної освіти загалом та формування діяльній (стратегічній) компетентності в комунікативній діяльності вивчалася зарубіжними та українськими вченими у різних аспектах: розвиток міжкультурної компетентності та готовності до здійснення міжкультурної комунікації як мета іншомовної освіти (Ф. Бацевич, В. Манакін, М. Вурам); формування мовних і мовленнєвих, соціокультурних і соціолінгвістичних, дискурсивних і стратегічних компетенцій як складових іншомовної комунікативної компетентності учнів (О. Бернацька, П. Бех, О. Бігич, Н. Бориско, О. Задорожна, М. Каленик, О. Місечко, С. Ніколаєва, В. Редько, Н. Складенко, І. Тонконог, Т. Труханова, Т. Рідель, О. Цепкало, Н. Щерба, S. Rich).

Опрацювання публікацій зазначених авторів дає підстави стверджувати, що в науковій літературі значна увага приділяється змісту іншомовної освіти загалом та формуванню комунікативної компетентності зокрема. Водночас сутність стратегічної компетентності у навчанні іноземної мови учнів потребує більш детального розгляду, що зумовлює вибір проблеми і робить цю публікацію актуальною.

Мета статті – проаналізувати зміст стратегічної компетентності у складі цілей сучасної шкільної іншомовної освіти.

Виклад основного матеріалу. Термін «стратегічна компетентність» уперше було описано в працях М. Canale та М. Swain ще на початку 80-х років ХХ століття. Учені вбачали у цьому понятті навчально-стратегічну компетентність і тлумачили її як «досконале володіння стратегіями вербального та невербального спілкування, які можуть бути задіяними, щоб компенсувати у ньому зрив, викликаний наявними умовами ситуації спілкування, що його обмежують, або недосконалою компетентністю в одній або декількох сферах комунікативної компетенції, і щоб підвищити ефективність процесу спілкування» (Canale та Swain, 1980: 16).

У сучасних дослідженнях навчально-стратегічна компетентність складається з двох компонентів: навчальної і стратегічної компетентностей. Навчальна компетентність визначається як здатність і готовність особистості до усвідомленого й ефективного самостійного управління навчальною діяльністю від постановки цілей до самоконтролю та самооцінки результатів. Щодо стратегічної компетентності, то вона передбачає наявність знань вербальних і невербальних засобів компенсації у спілкуванні прогалін у володінні іноземною мовою, знань про словотворення, граматичні форми, які сприяють використанню обґрунтованої здогадки; моделей мовленнєвої поведінки та набору мовленнєвих дій для досягнення поставленої комунікативної задачі; відповідних навичок і вмінь, що дозволяють використовувати ці стратегії (Методика, 2013: 444).

Як бачимо, значення стратегічної компетентності полягає в тому, що вона

дозволяє учням долати мовний бар'єр, труднощі, які виникають у процесі реального спілкування іноземною мовою.

Погоджуємося з думкою О. Цепкало, який підкреслює, що стратегічна компетентність як здатність особистості використовувати вербальні й невербальні комунікативні стратегії у процесі спілкування має на меті не лише компенсувати труднощі у спілкуванні та недостатню комунікативну компетентність, а й досягти цілей і завдань спілкування, підвищити його ефективність, запобігти зриву у спілкуванні, краще вивчити мову й отримати мовленнєвий і соціальний досвід спілкування (Цепкало, 2011: 4).

Здатність поповнювати у процесі комунікації недостатні знання з мови, а також набувати мовленнєвий і соціальний досвід спілкування, уміння брати у ньому активну участь, добираючи правильну стратегію і тактику, є однією з провідних ідей стратегічної компетентності (Рябоконт, 2016: 49).

Більшість сучасних науковців визначають стратегічну компетентність як компонент комунікативної компетентності (П. Бех, О. Бігич, А. Палмер, С. Ніколаєва, В. Топалова та інші) і розглядають її як опанування стратегій вивчення і використання іноземної мови, які допомагають учням оволодіти іншомовною комунікативною компетентністю.

На сучасному етапі розвитку іншомовної освіти поняття стратегічної компетентності розвивається у двох напрямках: як комунікативні стратегії та як навчальні стратегії. У Рекомендаціях Ради Європи з мовної освіти головна увага спрямована на комунікативні стратегії, що розглядаються як спосіб виконання комунікативних завдань (Common European Framework, 2001). Оволодіння певними комунікативними стратегіями дозволяє учням успішно здійснювати різні види комунікативної мовленнєвої діяльності: сприймання (рецептивні стратегії), продукування (продуктивні стратегії), інтеракцію (інтерактивні стратегії), медіацію (посередницькі стратегії), а отже, створює умови для опанування іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування. Крім того, в контексті сучасного підходу до мовної освіти вибір стратегії, на думку О. Місечко, залежить не лише від виду комунікативної мовленнєвої

діяльності, а й від «етапів, за якими будується будь-яка діяльність: планування, виконання, оцінювання результату, корекція» (О. Місечко, 2004: 175). Різноманітні комунікативні стратегії, необхідні для поетапного здійснення виділених у Загальноєвропейських Рекомендаціях видів комунікативної діяльності, науковець дослідила і систематизувала у такому вигляді:

1. Етап планування:

1) продуктивні стратегії (усне і письмове монологічне мовлення): активізація внутрішніх ресурсів з можливою свідомою попередньою підготовкою; урахування особливостей аудиторії при виборі стилю, структури дискурсу, формулювань; підготовка допоміжних засобів; при наявності необхідних засобів – розширення завдання; уточнення комунікативного наміру;

2) рецептивні стратегії (аудіювання, читання): активізація лінгвістичних та загальнокультурних знань; імовірнісне передбачення організаційної структури та змісту інформації;

3) інтерактивні стратегії (усне і письмове діалогічне мовлення): активізація можливих варіантів розгортання комунікативної взаємодії; визначення прогалів у точках зору та наявній інформації між співрозмовниками; планування своїх дій;

4) посередницькі стратегії (усний та письмовий переклад, реферування, переказ): попередня організація та максималізація ресурсів; підбір опор; підготовка тематичного словника (глосарія); урахування потреб співрозмовників; встановлення одиниці об'єму інтерпретованого матеріалу.

2. Етап виконання:

1) продуктивні стратегії: використання стратегії ухиляння та компенсаторних стратегій: спрощення, наближене висловлювання, перефразування, описове формулювання, уподібнення рідної мови іноземній; використання традиційних кліше; експериментування з мовними одиницями, у яких не зовсім впевнений;

2) рецептивні стратегії: ідентифікація отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації; виведення з отриманої інформації загального

розуміння; побудова гіпотези стосовно комунікативного наміру контексту;

3) інтерактивні стратегії: передача черги іншому учаснику взаємодії; міжособистісна співпраця для отримання комунікативної взаємодії; досягнення взаємного розуміння; апелювання до співрозмовника по допомогу;

4) посередницькі стратегії: одночасна переробка отриманого об'єму інформації й спрямування уваги на наступний; занотовування можливих варіантів, еквівалентів; ліквідація прогалин.

3. Етап оцінювання результату:

1) продуктивні стратегії: моніторинг успішності висловлювання за допомогою виразу обличчя, жестів і дій слухача;

2) рецептивні стратегії: перевірка гіпотези;

3) інтерактивні стратегії: моніторинг відповідності взаємодії першочерговому задуму; моніторинг результативності й успішності взаємодії;

4) посередницькі стратегії: перевірка смислової узгодженості оригінального варіанту й інтерпретації; перевірка адекватності використаних мовних засобів.

4. Етап корекції:

1) продуктивні стратегії: самокорекція;

2) рецептивні стратегії: повернення до початкового етапу з метою повторного перегляду гіпотез;

3) інтерактивні стратегії: надання чи запит роз'яснення на смисловому чи лінгвістичному рівні; розв'язання непорозуміння; відновлення спілкування;

4) посередницькі стратегії: уточнення з використанням словників, тезаурусів; консультації з експертами, джерелами (О. Місечко, 2004: 175–176).

Зауважимо, що загалом стратегії не завжди можна чітко розмежувати на навчальні та комунікативні, оскільки та ж сама стратегія може вважатись навчальною під час вивчення іноземної мови і комунікативною при користуванні нею в реальному спілкуванні. Так, перепитування з метою уточнення інформації можна використовувати як на уроках, так і в реальному спілкуванні; при виникненні мовних труднощів на уроці можна попросити

допомоги в учителя чи однокласників, а під час реального спілкування іноземною мовою – у співрозмовника.

Зважаючи на запропоновані у західній літературі класифікації навчальних стратегій (Rubin, 1987; Wenden, 1987; O'Malley & Chamot, 1990; Stern, 1992; Gu, 1996), сучасні дослідники більше схиляються до класифікації Oxford (1990), у якій виділяються дві групи: прямі навчальні стратегії та непрямі (Oxford, 1990). До прямих навчальних стратегій належать: 1) стратегії запам'ятовування (або мнемічні); 2) пізнавальні (когнітивні) стратегії; 3) компенсаторні стратегії.

Стратегії запам'ятовування можуть використовуватись як для вивчення мовного матеріалу (нових лексичних одиниць, граматичних правил), так і для формування мовленнєвих компетенцій учнів (запам'ятовування почутої чи прочитаної інформації). Вони включають стратегії створення ментальних зв'язків: класифікацію, групування, об'єднання, застосування різних способів візуалізації, використання ключових слів (Методика, 2013: 446). Для запам'ятовування, наприклад, лексичного матеріалу можна використати його групування за певною ознакою (тематикою, алфавітом, словотворчими елементами).

Пізнавальні стратегії стосуються безпосередньо аналізу і трансформації навчального матеріалу. Так, для формування компетентності учнів у говорінні доцільно використовувати такі пізнавальні стратегії, як відбір лексичного і граматичного матеріалу, необхідного для певного повідомлення; складання плану; формулювання тез; застосування клішованих фраз.

Компенсаторні стратегії передбачають використання здогадки, подолання утруднень в усному та письмовому мовленні. Так, під час говоріння найбільш уживаним є пристосування висловлювань учнів до своїх можливостей, тобто використання простих речень, формулювання своєї думки у граматично і лексично спрощеному вигляді.

До складу непрямих навчальних стратегій належать: 1) метакогнітивні стратегії (визначення мети навчання, організація і планування свого навчального процесу, самооцінка); 2) емоційні стратегії (зниження рівня

стурбованості, підвищення власної мотивації, володіння емоціями); 3) соціальні стратегії (емпатія, кооперація, розпитування тощо) (Oxford, 1990).

Метакогнітивні стратегії включають не лише концентрацію учнів на навчанні, а й можуть використовуватися і в реальному спілкуванні іноземною мовою (продумування можливих реплік майбутнього діалогу або підготовка тексту виступу). Емоційні стратегії допомагають подолати страх, виступають засобом самозаохочення. Соціальні стратегії передбачають звернення по допомогу та роз'яснення, запитування з метою уточнення чи підтвердження інформації, створення невеликих груп з ровесниками для спільного навчання, спілкування через Інтернет.

Як бачимо, навчальні стратегії виділяються в окремий напрям дослідження, що засвідчує важливість свідомого ставлення учнів до навчального процесу і своїх навчальних дій.

Таким чином, суттєвим у контексті формування стратегічної компетентності учнів є необхідність розвитку як комунікативних, так і навчальних стратегій задля успішного вирішення комунікативних завдань. Саме це передбачається шкільною програмою з іноземної мови, виданою 2001 року з урахуванням Рекомендацій Ради Європи. Стратегічна компетентність у цій програмі трактується як:

1) «уміння вибирати ефективні стратегії для розв'язання комунікативних завдань», тобто наголошується на активності того, хто вивчає мову, як користувача у здійсненні своїх комунікативних намірів;

2) «уміння самостійно здобувати та використовувати знання, планувати навчальний процес і оцінювати свої знання» (Програми, 2001: 5), тобто підкреслюється важливість уміння вчитися.

У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти (2004) термін «стратегічна компетентність» взагалі не вживається, натомість використовується поняття «діяльнісна (стратегічна) змістова лінія». Діяльнісна лінія названа в стандарті стратегічною не випадково, оскільки передбачає опанування стратегій, що визначають мовленнєву діяльність, передусім

спрямованих на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем. Ця лінія включає уміння сприймати новий досвід і застосовувати інші компетенції, щоб на основі спостереження, аналізу, узагальнення, запам'ятовування адекватно діяти в навчальних та життєвих ситуаціях (Державний стандарт, 2004). Зауважимо, що зміст діяльнісної (стратегічної) змістової лінії у Державному стандарті 2011 року, порівняно із стандартом 2004 року, розширився опануванням стратегій, що визначають мовленнєву діяльність і соціально-комунікативну поведінку учнів.

У редакції програми 2005 р. не знаходимо жодного пояснення сутності стратегічної компетентності. Вона віднесена вже до групи загальних компетенцій, які включають знання, безпосередньо не пов'язані з мовою, а також різного роду вміння і навички, що корелюються з певними аспектами освітньої і розвивальної цілей навчання іноземних мов. Так, загальні компетенції у своєму складі охоплюють: 1) декларативні знання, які включають знання світу, соціокультурні знання і міжкультурне усвідомлення; 2) практичні та міжкультурні уміння і навички, такі як соціальні вміння, навички повсякденного життя тощо; 3) «компетенції існування», які пов'язані з індивідуальними особливостями поведінки, мотивацій, цінностей, ідеалів та типу особистості; 4) загальнонавчальні компетенції (уміння вчитися), що сприяють оволодінню учнями стратегіями мовленнєвої діяльності, спрямованої на розв'язання навчальних завдань і життєвих проблем (Програми, 2005: 4).

У навчальній програмі з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів (2017) і модельній навчальній програмі для закладів загальної середньої освіти «Іноземна мова 5–9 класи» (2021) уміння обирати й ефективно застосовувати комунікативні і навчальні стратегії розглядається як одне із завдань навчання іноземної мови, що зумовлюються метою шкільної іншомовної освіти. Щодо сутності навчально-стратегічної компетентності, то поряд із мовною, мовленнєвою і лінгвосоціокультурною вона виступає компонентом міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності учнів в умовах компетентнісно спрямованого навчання.

Таким чином, основою стратегічної компетентності є знання, навички й уміння застосовувати як навчальні стратегії оволодіння мовними та мовленнєвими компетентностями, так і комунікативні стратегії використання іноземної мови у спілкуванні.

Для формування навчально-стратегічної компетентності учнів існує декілька моделей, які ґрунтуються на наступних принципах:

1. Стратегії навчання включають інформування учнів про важливість очікуваних результатів стратегії. Для того щоб стратегія була ефективно реалізована, необхідно пояснити не тільки значення та важливість стратегії, але й те, коли її можна використовувати.

2. Стратегічне навчання має проводитися в конкретному контексті, тобто в контексті набуття специфічних комунікативних навичок.

3. Інтерактивний принцип, відповідно до якого стратегічна підготовка здійснюється до того часу, поки учень не продемонструє свою здатність регулювати її застосування.

4. Ефективне навчання стратегії базується на визначенні початкового рівня її засвоєння, що дає можливість підбирати потрібні для учнів стратегії і персоналізувати їх (Труханова, 2011: 721).

У процесі навчання іноземної мови формування стратегічної компетентності, як підкреслюють сучасні дослідники, повинне ґрунтуватися на трьох важливих методичних принципах:

1) навчання іноземної мови має бути орієнтоване на розвиток рис полікультурної мовної особистості, що дозволяють рівноправно й автономно брати участь у міжкультурному спілкуванні;

2) засвоєння іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування можливе лише в умовах спілкування, що наближаються за своїми основними характеристиками до реального спілкування;

3) навчання іноземної мови в контексті міжкультурної парадигми буде успішним за умови його орієнтації на рідну лінгвокультуру учнів (Рідель, 2020: 219).

Формування стратегічної компетентності із урахуванням зазначених принципів зумовлює здатність учнів удосконалитися у ході здійснення міжкультурної комунікації та компенсувати недостатній рівень володіння мовленнєвим і соціальним досвідом спілкування іноземною мовою.

Висновки. В умовах сучасної шкільної іншомовної освіти зростає роль уміння здобувати інформацію з різних джерел, засвоювати, поповнювати та оцінювати її, застосовувати різні способи пізнавальної і творчої діяльності. Це потребує формування в учнів стратегічної компетентності. Поряд з мовною, мовленнєвою і лінгвосоціокультурною вона спрямована на формування загальнонавчальних умінь і навичок, опанування стратегій вивчення і використання іноземної мови, що допомагають учням оволодіти іншомовною комунікативною компетентністю. Застосування деяких стратегій вимагає від учнів не тільки інтуїції чи мовленнєвої компетентності, але й аналізу та рефлексії. Тому важливо спрямувати увагу учнів на можливість використання різноманітних стратегій і необхідність свідомого ставлення до організації своєї мовленнєвої діяльності.

Розглянуті в запропонованій статті загальні контури проблеми змісту стратегічної компетентності у сучасній шкільній іншомовній освіті відкривають широке поле для подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 2004. № 1–2. С. 5–60.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підруч. / О. Б. Бігич та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Мисечко О. Є. Поняття стратегічної компетенції у змісті сучасної професійної підготовки вчителя іноземної мови у ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. Вип. 19. С. 174–178.

4. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2–12 класи / за ред. проф. П. Бежа. К. : Шкільний світ, 2001. 44 с.
5. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови. 2–12 класи. К. : Перун, 2005. 207 с.
6. Рідель Т. М., Кириченко Т. О. Формування стратегічної компетенції у студентів нелінгвістичних спеціальностей під час вивчення іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 3. С. 217–221.
7. Рябоконт В.В. Формування діяльнісної (стратегічної) компетентності в учнів на уроках української мови в основній школі : дис. ... канд. пед. наук. Черкаси, 2016. 227 с.
8. Труханова Т. Формування стратегічної компетенції в учнів старшої школи у процесі навчання читання. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2011. Випуск 187. С. 718–724.
9. Цепкало О. В. Роль стратегічної компетенції у формуванні іншомовного професійного спілкування студентів технічного ВНЗ. 2011. URL: <http://vuzlib.com/content/view/283/84> (дата звернення: 30.01.2023).
10. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. *Language and Communication* / Ed. J. C. Richards, R. W. Schmidt. London and New York: Longman, 1983. P. 2–27.
11. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge : Council of Europe, 2001. 260 p.
12. Oxford R. L. Language Learning Strategies. What every teacher should know. New York : Newbury House Publishers, 1990. 192 p.

REFERENCES

1. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [State standard of the general secondary education]. *Informatsiyni zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy* [Informational journal of Ministry of education and science of

- Ukraine]. 2004, Nr 1–2, pp. 5–60 [in Ukrainian].
2. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice] : pidruch. / O. B. Bihych ta in. / Edited by S. Yu. Nikolaieva. Kyiv: Lenvit, 2013. 590 p. [in Ukrainian].
 3. Mysechko O. Ye. Poniattia stratehichnoi kompetentsii u zmisti suchasnoi profesiinoi pidhotovky vchytelia inozemnoi movy u VNZ [The concept of strategic competence in the contents of modern professional training of foreign language teachers in higher educational institutions]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka [Zhytomyr Ivan Franko State University Journal]. 2004, Vyp. 19, pp. 174–178 [in Ukrainian].
 4. Prohramy dlia zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv. Anhliiska mova. 2–12 klasy [The curricula for secondary schools. English. 2–12 forms]. Edited by prof. P. Bekh. Kyiv: Shkilnyi svit, 2001. 44 p. [in Ukrainian].
 5. Prohramy dlia zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv ta spetsializovanukh shkil z pohlyblenym vyvchenniam inozemnykh mov. Inozemni movy. 2–12 klasy [The curricula for secondary schools and specialized schools with profound study of foreign languages. Foreign languages. 2–12 forms]. Kyiv: Perun, 2005. 207 p. [in Ukrainian].
 6. Ridel T. M., Kyrychenko T. O. Formuvannia stratehichnoi kompetentsii u studentiv nelinhvistychnykh spetsialnostei pid chas vyvchennia inozemnoi movy [Developing strategic competence of the students of non-linguistic specialities while learning a foreign language]. Pedagogika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools]. 2020, Nr 70, T. 3, pp. 217–221 [in Ukrainian].
 7. Riabokon V. V. Formuvannia diialnisnoi (stratehichnoi) kompetentnosti v uchniv na urokakh ukrainskoi movy v osnovnii shkoli [Developing activity (strategic) competence of secondary school pupils at Ukrainian language lessons] : dys. ... kand. ped. nauk. Cherkasy, 2016. 227 p. [in Ukrainian].

8. Trukhanova T. Formuvannia stratehichnoi kompetentsii v uchniv starshoi shkoly u protsesi navchannia chytannia [Developing strategic competence of senior school pupils while teaching reading]. Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky [Academic writings. Series: philology]. 2011, Vyp. 187, pp. 718–724 [in Ukrainian].
9. Tsepka O. V. Rol stratehichnoi kompetentsii u formuvanni inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia studentiv tekhnichnoho VNZ [The role of strategic competence in developing foreign language professional communication of the students of a technical higher educational institution]. 2011. URL: <http://vuzlib.com/content/view/283/84> (data zvernennia: 30.01.2023) [in Ukrainian].
10. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. Language and Communication / Ed. J. C. Richards, R. W. Schmidt. London and New York: Longman, 1983. P. 2–27 [in English].
11. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Cambridge : Council of Europe, 2001. 260 p. [in English].
12. Oxford R. L. Language Learning Strategies. What every teacher should know. New York : Newbury House Publishers, 1990. 192 p. [in English].